تازه‌های اقتصاد

شنبه ۰۳ مرداد ۱۴۰۵ شماره ۸۳

بازگشت ارز با مشوق‌های بانک مرکزی

(صفحه ۲)

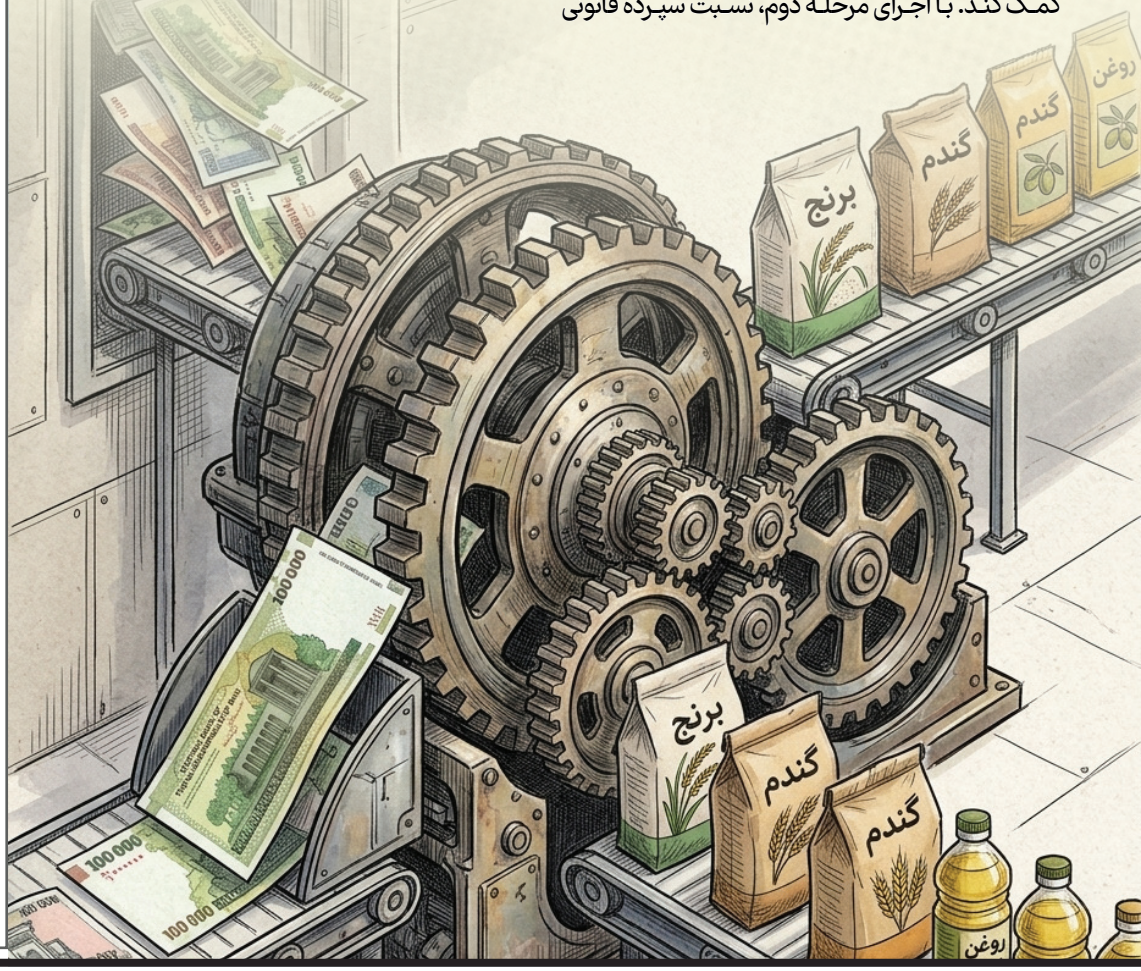
ایران «چین جدید» خاورمیانه می‌شود؟

(صفحه ۳)

پازل ضدتورمی بانک مرکزی کامل‌تر شد

مهار خلق پول بدون بستن راه تولید

بانک مرکزی در حالی مرحله دوم افزایش نسبت سپرده قانونی بانک‌ها را به اجرا گذاشته که این تصمیم را باید یکی از مهم‌ترین اقدامات سیاست پولی در ماه‌های اخیر دانست؛ اقدامی که از یک سو با هدف کاهش سرعت رشد نقدینگی و مهار فشارهای تورمی طراحی شده و از سوی دیگر قرار است به اصلاح رفتار بانک‌ها و هدایت منابع به سمت بخش‌های مولد اقتصاد کمک کند. با اجرای مرحله دوم، نسبت سپرده قانونی در مجموع ۱.۵ واحد درصد افزایش یافته؛ سیاستی که در نگاه نخست انقباضی به نظر می‌رسد، اما بانک مرکزی تأکید دارد قرار نیست به قیمت ایجاد تنگنای اعتباری برای تولید تمام شود.

یادداشت روز

مسیر خروج اقتصاد ایران از چرخه تورم

احمد مجتهد
اقتصاددان

اقتصاد ایران امروز بیش از هر زمان دیگری با مجموعه‌ای از چالش‌های ساختاری مواجه است؛ چالش‌هایی که از تورم مزمن و کسری بودجه دولت آغاز می‌شود و تا ناترازی شبکه بانکی، ضعف سیاست‌های پولی و ارزی و مشکلات صندوق‌های بازنشستگی ادامه پیدا می‌کند. به همین دلیل نیز نمی‌توان انتظار داشت که با اصلاح یک متغیر یا حذف یک سیاست، مشکلات اقتصاد کشور به‌طور کامل برطرف شود. اقتصاد مجموعه‌ای از عوامل به‌هم‌پیوسته است و حل هر مسئله، نیازمند اصلاح هم‌زمان سایر بخش‌هاست.

از نگاه من، ریشه اصلی تورم در اقتصاد ایران، کسری بودجه دولت است. تا زمانی که دولت برای جبران هزینه‌های خود به منابع بانک مرکزی و خلق پول متکی باشد، افزایش پایه پولی و رشد نقدینگی ادامه خواهد داشت و در نتیجه، تورم نیز مهار نخواهد شد. محدودیت درآمدهای نفتی، تحریم‌ها و ناتوانی در تأمین کامل منابع از محل مالیات، باعث شده دولت بخشی از کسری بودجه خود را از این مسیر جبران کند؛ موضوعی که مستقیماً به افزایش نقدینگی و کاهش ارزش پول ملی منجر می‌شود.

تورم بالا نیز خود به عاملی برای بی‌ثباتی بازار ارز تبدیل شده است. در همه اقتصادهای دنیا، افزایش تورم به کاهش ارزش پول ملی و افزایش تقاضا برای ارزهای خارجی منجر می‌شود و ایران نیز از این قاعده مستثنا نیست.

ادامه مطلب را در لینک بخوانید

واردات تجهیزات گردشگری آزاد شد

مهلت دو هفته‌ای اعتبارسنجی به دارندگان چک برگشتی و اقساط معوق

صادرات ۱۵ محصول کشاورزی آزاد شد

تخصیص ۲ میلیارد دلار از منابع صندوق توسعه ملی برای اشتغال روستایی

بازگشت ارز صادراتی با مشوق های بانک مرکزی

فاطمه مهاجرانی، سخنگوی دولت درباره مهم‌ترین موانع بازگشت ارز حاصل از صادرات اظهار کرد: یکی از مهم‌ترین موانع ساختاری در مسیر بازگشت ارز حاصل از صادرات، طی سال‌های اخیر، الزام صادرکنندگان به رفع تعهد ارزی با نرخ‌های ترجیحی و پایین‌تر از نرخ بازار بوده است. این سیاست با ایجاد فاصله میان نرخ تکلیفی و نرخ واقعی ارز، انگیزه اقتصادی صادرکنندگان برای بازگرداندن ارز را به شدت تضعیف می‌کرد و در عمل صادرات را با زیان پنهان مواجه می‌ساخت.

وی افزود: دولت و بانک مرکزی با درک این چالش، اصلاح نظام ارزی و یکپارچه‌سازی نرخ ارز را در دستور کار قرار دادند. نتایج این اصلاحات نیز به روشنی در آمارها قابل مشاهده است؛ به گونه‌ای که پس از یکپارچه‌سازی نرخ ارز، روند بازگشت ارز حاصل از صادرات افزایش محسوسی یافت و بخش قابل‌توجهی از انگیزه‌های منفی گذشته از بین رفت.

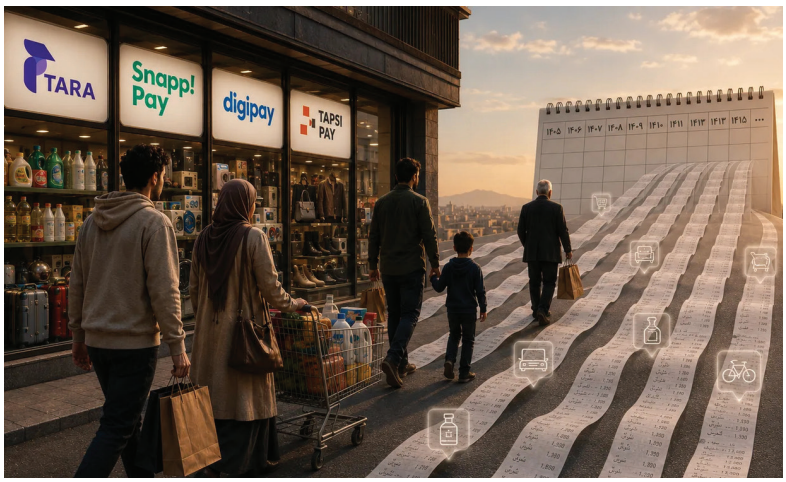
سخنگوی دولت ادامه داد: با این حال، به دلیل پیچیدگی‌های تجارت بین‌المللی و باقی ماندن برخی ناهماهنگی‌های اجرایی، همچنان موانعی بر سر راه بازگشت کامل ارز حاصل از صادرات وجود دارد.

مهاجرانی تصریح کرد: در همین راستا، بانک مرکزی با همکاری سایر دستگاه‌های ذی‌ربط، مجموعه‌ای از اقدامات تشویقی و تسهیل‌گرانه را به اجرا گذاشته است. تمدید مهلت رفع تعهد ارزی، امکان مصالحه ریالی و تسهیل واردات در مقابل صادرات، از جمله اقداماتی است که با هدف کاهش فشار بر صادرکنندگان و افزایش انگیزه برای بازگرداندن ارز طراحی و اجرایی شده و آثار مثبت آن به تدریج در حال نمایان شدن است.

قبل از خرید قسطی این ۷ هزینه پنهان را بشناسید

برچسب «خرید اعتباری با تارا، اسنپ‌پی و سایر پلتفرم‌ها» بر شیشه بسیاری از فروشگاه‌ها نشان می‌دهد این شیوه پرداخت دیگر محدود به لوازم خانگی و کالاهای گران‌قیمت نیست و از پوشاک و محصولات دیجیتال تا خریدهای روزمره را دربرگرفته است. سهولت دریافت اعتبار و نمایش قیمت در قالب چند قسط کوچک، به‌ویژه در شرایط کاهش قدرت خرید، این روش را جذاب کرده است.

داده‌های منتشرشده از عملکرد پلتفرم‌ها نیز از گسترش سریع این بازار حکایت دارد. براساس گزارش‌های تکراسا اینسایت که با استفاده از اطلاعات ارائه‌شده از سوی پلتفرم‌ها تهیه شده، در ۹ماهه نخست سال ۱۴۰۴، مبلغ اعتبار مصرف‌شده در اسنپ‌پی نسبت به مدت مشابه سال قبل ۲.۲ برابر شده است. در دیجی‌پی نیز تعداد تراکنش‌ها ۱۲۴ درصد، کاربران فعال ماهانه ۸۰ درصد و حجم اعتبار تخصیص‌یافته در بخش خرید اعتباری ۲۳۰ درصد رشد کرده است. البته این شاخص‌ها یکسان نیستند و نمی‌توان آنها را مستقیماً با یکدیگر مقایسه کرد، اما همگی از افزایش استفاده از خدمات اعتباری خبر می‌دهند.

خرید اعتباری می‌تواند برای تهیه کالای ضروری یا مدیریت موقت کمبود نقدینگی مفید باشد. مسئله از جایی آغاز می‌شود که «امکان خرید» با «توان بازپرداخت» یکی گرفته شود. بنابراین، هر خرید اعتباری باید نه فقط با نیاز امروز، بلکه با توان بازپرداخت فردا سنجیده شود.

برای ارزیابی یک خرید قسطی، خریدار باید پیش از پذیرش تعهد، مولفه‌هایی را بررسی کند که هرکدام بخشی از هزینه یا ریسکی را آشکار می‌کنند که ممکن است پشت مبلغ ظاهراً کوچک اقساط پنهان مانده باشد.

نخستین هزینه پنهان ممکن است پیش از محاسبه سود و کارمزد شکل گرفته باشد؛ جایی که قیمت نقدی کالا در فروشگاه طرف قرارداد از قیمت همان کالا در بازار بالاتر است. حتی طرح‌هایی که با عنوان «بدون سود و کارمزد» معرفی می‌شوند، الزاماً بدون هزینه نیستند؛ زیرا ممکن است تخفیف نقدی حذف شده یا کالا با قیمت بیشتری عرضه شود. بنابراین، معیار سنجش صرفه اقتصادی فقط مبلغ هر قسط نیست، بلکه باید قیمت نقدی کالا در چند فروشگاه با مجموع پرداخت در طرح اعتباری مقایسه شود.

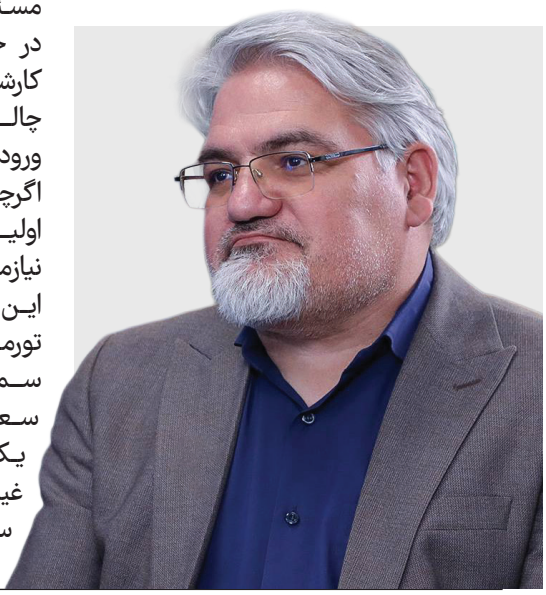
عبارت‌هایی مانند «ماهی یک میلیون و ۸۰۰ هزار تومان» توجه خریدار را به مبلغ هر قسط جلب می‌کند، درحالی‌که هزینه واقعی خرید از مجموع پیش‌پرداخت، اقساط، هزینه اعتبارسنجی، بیمه، ارسال و سایر مبالغ قرارداد تشکیل می‌شود. ممکن است مبلغ هر قسط سبک به نظر برسد، اما جمع پرداخت‌ها تصویر متفاوتی نشان دهد. تقسیم بدهی میان چند ماه، اندازه تعهد را کاهش نمی‌دهد؛ فقط زمان پرداخت را جابه‌جا می‌کند.

مقایسه قیمت نقدی و مبلغ نهایی فقط میزان اضافه‌پرداخت را نشان می‌دهد؛ برای سنجش هزینه واقعی اعتبار، زمان بازپرداخت نیز مهم است. «نرخ مؤثر» این تفاوت زمانی را وارد محاسبه می‌کند.

عبور از تورم با «پاک‌سازی اقتصادی» و فرماندهی واحد بانک مرکزی

ایران «چین جدید» خاورمیانه می‌شود؟

رحمان سعادت، اقتصاددان و عضو هیات علمی دانشگاه سمنان در تشریح جامع‌ترین اولویت‌های اقتصاد ایران در دوره بازسازی پس از جنگ، با تاکید بر ضرورت کنترل متغیرهای کلان پولی، دیپلماسی اقتصادی و انسجام سیاست‌گذاری‌ها، نقشه راه عبور از شرایط کنونی را ترسیم کرد. وی در ابتدا با اشاره به این پرسش تاریخی

که «اولویت تخصیص منابع باید به سمت پروژه‌های زیرساختی و صنایع بزرگ باشد یا بنگاه‌های کوچک و متوسط؟»، اظهار کرد: هر مدیر اقتصادی برای برنامه‌ریزی، به‌ویژه با توجه به تغییرات سیاسی و نظامی اخیر، باید بداند که مسئله اصلی کشور چیست. در حال حاضر، اجماع کارشناسان بر این است که چالش اصلی ما «تورم» و ورود به فاز «فراتورم» است. اگرچه بر اساس اصول اولیه علم اقتصاد، رشد اقتصادی و توسعه نیازمند سرمایه‌گذاری است، اما حلقه مفقوده این مسیر، مهار تورم است؛ چرا که در فضای تورمی، سرمایه‌گذاری به صورت طبیعی به سمت تولید حرکت نخواهد کرد.

> " زمانی که قیمت ارز یا سکه در یک ماه چند برابر می‌شود، بازدهی بخش‌های غیرمولد به مراتب از تولید بالاتر می‌رود و سیگنال‌های اقتصادی عملاً سرمایه‌گذار را از تولید دور می‌کند "

سعادت افزود: زمانی که قیمت ارز یا سکه در یک ماه چند برابر می‌شود، بازدهی بخش‌های غیرمولد به مراتب از تولید بالاتر می‌رود و سیگنال‌های اقتصادی عملاً سرمایه‌گذار را از تولید دور می‌کند. در این شرایط، اجرای برنامه‌های میان‌مدت مانند برنامه هفتم توسعه بی‌معنی است. همان‌طور که دکتر همتی، رئیس کل بانک مرکزی نیز به‌درستی اشاره کرده‌اند، واقعیت این است که پس از اتفاقات اخیر، اصل تورم اجتناب‌ناپذیر است، اما مأموریت اصلی و هدف‌گذاری عملیاتی در مقطع کنونی باید «کنترل شتاب تورم» باشد و از شعارهای غیرواقعیِ کاهش تورم به زیر ۱۰ درصد پرهیز شود.

این کارشناس اقتصادی در تبیین سیاست‌های پولی در دوره بازسازی، به دیدگاه‌های میلتون فریدمن اشاره کرد و گفت: تزریق پول به بخش تولیدِ واقعی اثر تورمی ندارد؛ تورم زمانی رخ می‌دهد که در ازای پول وارد شده به اقتصاد، کالایی تولید نشود. با توجه به آسیب دیدن صنایع بزرگ در جریان جنگ اخیر، اولویت سیاست‌های پولی انبساطی باید بازسازی صنایع کلان و سپس صنایع میانی و کوچک باشد.

کاهش ۲۹,۵ درصدی درآمدهای مالیاتی دولت

اطلاعات عملکرد وصول مالیات از سوی دولت در دو ماهه نخست سال جاری منتشر شد که حکایت از افت قابل توجه دریافتی‌ها در سال ۱۴۰۵ داشت.

بررسی جزئیات بیشتر وصولی‌ها نیز نشان می‌دهد افت درآمدهای مالیاتی تنها به یک بخش محدود نبوده و بخش عمده پایه‌های مالیاتی را دربرگرفته است. این روند می‌تواند بیانگر کاهش فعالیت‌های اقتصادی، افت سودآوری بنگاه‌ها، کاهش مصرف یا ضعف در وصول درآمدهای مالیاتی باشد.

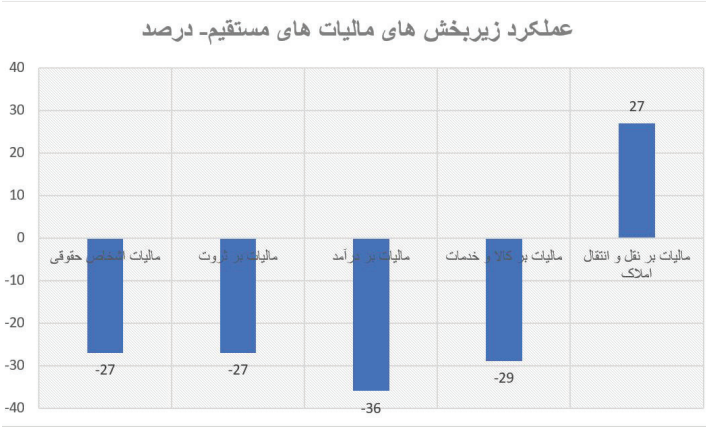
۶۴ هزار میلیارد تومان درآمد کمتر نسبت به سال قبل

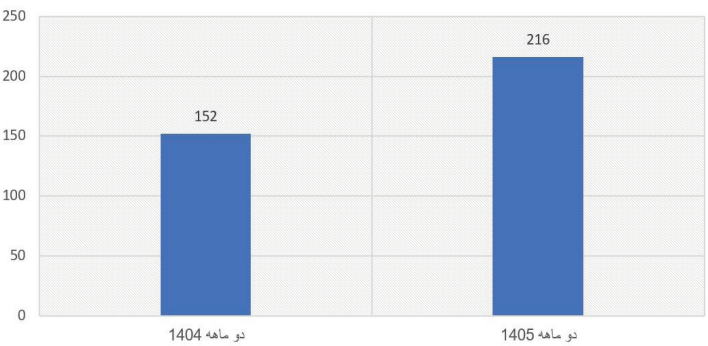
مجموع درآمدهای مالیاتی کشور در ۲ ماه ابتدای امسال از ۲۱۶ هزار میلیارد تومان به ۱۵۲ هزار میلیارد تومان رسیده و با افت ۶۴ هزار میلیارد تومانی، کاهش ۲۹.۵ درصدی را ثبت کرده است. ترکیب درآمدها نشان می‌دهد که مالیات‌های مستقیم با ۹۷ هزار میلیارد تومان یا ۶۴ درصد همچنان اصلی‌ترین منبع درآمد مالیاتی بوده و مالیات بر کالاها و خدمات با ۵۵ هزار میلیارد تومان یا ۳۶ درصد در رتبه بعدی قرار دارد.

همچنین کاهش ۲۷ درصدی مالیات اشخاص حقوقی، ۲۷ درصدی مالیات بر ثروت، ۲۹ درصدی مالیات بر کالاها و خدمات و ۳۶ درصدی مالیات بر درآمدها درکنار رشد ۲۷ درصدی مالیات نقل و انتقال املاک، نشان می‌دهد که افت درآمدهای مالیاتی تنها به یک بخش محدود نبوده و بخش عمده پایه‌های مالیاتی را دربرگرفته است.

افت درآمد مالیاتی در سال ۱۴۰۵ فراگیر بوده است. بیشترین فشار کاهش بر مالیات اشخاص حقوقی، مالیات بر درآمد و مالیات بر ارزش افزوده بوده است.

بررسی ساختار نظام مالیاتی نشان می‌دهد، این ساختار همچنان بر مالیات‌های مستقیم تکیه دارد و در این بخش تنها ۹۷ هزار میلیارد تومان درآمد حاصل شده که ۴۴ درصد کاهش در مقایسه با سال قبل داشته است.

بانک ملی قطر از دو موتور اصلی قدرت ارز آمریکا می‌گوید

رازماندگاری دلار

به نقل از الرایه، بانک ملی قطر (QNB) در تازه‌ترین گزارش هفتگی خود اعلام کرد که دلار آمریکا با وجود فشارهای ساختاری فزاینده، همچنان از قدرت و ثبات قابل‌توجهی برخوردار است. به اعتقاد این بانک، عواملی مانند افزایش نرخ واقعی دلار، تداوم کسری بودجه و تراز تجاری آمریکا و همچنین تلاش برخی بانک‌های مرکزی برای متنوع‌سازی ذخایر ارزی و کاهش وابستگی به دلار، اگرچه چشم‌انداز بلندمدت این ارز را با چالش مواجه کرده‌اند، اما تاکنون نتوانسته‌اند جایگاه آن را در بازارهای جهانی تضعیف کنند.

QNB تأکید کرد که عوامل ساختاری، مسیر بلندمدت دلار را تعیین می‌کنند، اما در کوتاه‌مدت، عملکرد این ارز بیش از هر چیز تحت تأثیر عوامل

دوره‌ای، به‌ویژه تفاوت نرخ‌های بهره میان اقتصادهای بزرگ قرار دارد؛ عاملی که همچنان مهم‌ترین محرک جریان سرمایه در جهان محسوب می‌شود.

این گزارش همچنین به دو عامل مهم دیگری اشاره می‌کند که در سال‌های اخیر از دلار حمایت کرده‌اند؛ نخست، عملکرد قدرتمند اقتصاد آمریکا و دوم، رونق سرمایه‌گذاری در حوزه فناوری‌های هوش مصنوعی. به اعتقاد QNB، این دو عامل موجب افزایش تقاضای جهانی برای دارایی‌های مالی آمریکا شده و در نتیجه، جایگاه دلار را تقویت کرده‌اند.

بانک ملی قطر تفاوت نرخ‌های بهره را یکی از مهم‌ترین دلایل تداوم قدرت دلار دانست و اعلام کرد که نرخ‌های بالاتر بهره در آمریکا نسبت به سایر اقتصادهای پیشرفته، جذابیت دارایی‌های دلاری را افزایش داده است.

به گفته این بانک، تجربه تاریخی نیز نشان می‌دهد دوره‌های افزایش نرخ بهره در آمریکا معمولاً با تقویت ارزش دلار همراه بوده است. تحولات اخیر در سیاست پولی فدرال رزرو نیز این روند را تقویت کرده است.

«هرمز» و «باب‌المندب» چگونه نبض بازار نفت را در دست گرفته‌اند؟

فشار دوگانه بر شریان‌های حیاتی انرژی جهان

ازار انرژی در تابستان ۲۰۲۶ بیش از هر زمان دیگری به دو گلوگاه دریایی خاورمیانه وابسته و در عین حال آسیب‌پذیر شده است: تنگه هرمز و تنگه باب‌المندب. تنگه هرمز که روزانه حدود یک‌پنجم نفت جهان از آن عبور می‌کند، دوباره به کانون تنش تبدیل شده و باب‌المندب نیز به‌دلیل حملات دریایی و تغییر مسیر کشتی‌ها، نقش یک اهرم فشار مکمل را بازی می‌کند.

سی‌ان‌بی‌سی در این خصوص تاکید می‌کند که پیامد این وضعیت فقط امنیتی نیست؛ بلکه مستقیما به قیمت نفت، کرایه حمل، حق بیمه جنگ، حاشیه سود پالایشگاه‌ها و حتی امنیت انرژی اروپا و آسیا ضربه می‌زند.

بر اساس ارزیابی تازه اداره اطلاعات انرژی آمریکا (EIA)، مسیرهای نفتی خاورمیانه در تابستان ۲۰۲۶ دوباره وارد فاز پرریسک شده‌اند؛ به‌گونه‌ای که هر اختلال در تنگه هرمز می‌تواند به سرعت به بازار جهانی سرایت کند. EIA در گزارشی نوشت که بازشدن مسیر هرمز، برآورد تولید جهانی نفت را افزایش داد، اما این مسئله مشروط به پایداری اوضاع این گذرگاه بود.

زلزله در بانکداری نوین

وقتی ربات‌های مالی فرمانروایی می‌کنند

دوران طلایی که در آن فین‌تک‌ها فقط اپلیکیشن‌های جذاب و بدون سود برای انتقال کارت‌به‌کارت پول بودند، به تاریخ پیوسته است. امروز، این صنعت با عبور از مرز درآمدی ۸۵۰ میلیارد دلار در سال، به چنان بلوغی رسیده که ساختارهای سنتی را وادار به تسلیم و همکاری کرده است.

همانگونه که سی‌ان‌بی‌سی گزارش می‌دهد، جذاب‌ترین بخش این تحول بزرگ، ورود «عوامل خودگردان هوش مصنوعی» (Autonomous AI Agents) به لایه‌های زیرین انتقال پول است؛ ربات‌هایی که بدون نیاز به مداخله انسانی، ریسک اعتباری را ثانیه‌ای محاسبه کرده و جریان‌های مالی جهانی را مدیریت می‌کنند.

یکی از شگفت‌انگیزترین حقایق کنونی، سرعت رشد این بازار در مقایسه با کل بدنه مالی جهان است. خدمات مالی سنتی با تمام عظمت ۱۵ تریلیون دلاری خود، با رشد کند ۶ درصدی در سال به کار خود ادامه می‌دهند، در حالی که فین‌تک‌ها با جهش ۲۱ درصدی، به سرعت در حال تصاحب سهم بازار هستند.

طبق آخرین گزارش سالانه بانکداری جهانی مکنزی، این تغییر فاز ناشی از پذیرش بی‌سابقه فناوری‌های نوین و عبور بانک‌های چالش‌گر از مجوزهای موقت به ساختارهای کاملا قانونی و تحت نظارت است.

ویدیو

